

PRETNARJEV DELEŽ PRI PROTISTAVLJANJU SLOVENŠČINE S POLJŠČINO

Tone Pretnar je v svojem kratkem življenju odločilno prispeval k uravnovešanju slovenistike na Poljskem s polonistiko v Sloveniji. Najprej je leta 1980 izšla *Slovenščina za Poljake*, ki jo je sestavil v sodelovanju s poljskim slovenistom Emilom Tokarzem. Nato je v sodelovanju s poljsko lektorico Boženo Ostromęcko-Frączak do leta 1992 sestavil precej obsežni *Slovensko-poljski slovar*, ki je v luči vključevanja latiničnih Slovanov v zahodni gospodarski in politični prostor pomemben tudi zato, ker je poljščina tretji največji slovanski in sedmi največji evropski jezik.

Ključne besede: slovenistika na Poljskem, polonistika v Sloveniji, južnoslovanski jeziki

Slovenščina spada med bolj, če že ne najbolj izpostavljene jezike slovanskega sveta. Naslonjena na prav tako južnoslovansko hrvaščino se mimo kratke meje z uralsko madžarščino tako rekoč usodno sooča z germansko nemščino na severu in romansko italijanščino oziroma laščino (*włoszczyzną*) na zahodu. In medtem ko se je zahodnoslovansko-nemška meja po drugi svetovni vojni bistveno skrajšala, je ravno izpostavljenost slovenščine nasproti nemščini ostala nespremenjena.

Tone Pretnar se je rodil v dneh, ko so se z jedrskim uničenjem Hirošime in Nagasakija končali zadnji spopadi druge svetovne vojne ter se je na slovenskih tleh že utrdila druga Jugoslavija, ki je s 46 leti svojega obstoja podvojila 23 let obstoja prve, in drugo Jugoslavijo je Pretnar ravno še preživel. Splet okoliščin je nanesele, da se je odločil za študij slavistike. Izbral si je najširšo možno kombinacijo južnoslovanske slovenistike z vzhodnoslovansko rusistiko, po končanem študiju v Ljubljani leta 1970 pa ga je zanimanje za verzološka vprašanja usmerilo še proti zahodnoslovanski polonistiki v Varšavi (Grdina 1995: 318).

Ko se je leta 1975 sprostilo mesto lektorja slovenščine v Krakovu, je imel vse bolj slovstveno usmerjeni Pretnar za sabo na zunaj nekoliko prikrito sourejanje *Besedil slovenskega jezika* z vse bolj jezikovno usmerjenim Jožetom Toporiščem. Kot lektor v Krakovu se je Pretnar izkazal za pravega moža v pravem času in na pravem kraju. Podobno kakor je sodelovanje polonistke Rozke Štefanove s poljskim lektorjem Władysławom Łaciakom leta 1969 kronal izid *Učbenika poljskega jezika* ter *Poljskih pogovorov* (Jež 1995: 124), je Pretnarjevo nadarjenost, združeno z osebno in strokovno odprtostjo, že leta 1980 kronala *Slovenščina za Poljake*, ki je nastala v sodelovanju s poljskim slovenistom Emilom Tokarzem (Jug-Kranjec 2000: 7). Učbenik je v prvem delu mimo osnovnih oblik in skladov v 15 lekcij vključil tudi precej obsežno besedišče z raznih področij vsakdanjega življenja, slovensko-poljski slovarček, ki je v drugem delu sledil pretanjenemu izboru leposlovnih besedil, pogovornim izrazom in besednim obratom v poljsko-slovenski verziji ter predhajal pregledu slovniških tem in tem pogovorov, pa je z obsežno bibliografijo vred naravnost klical po izdelavi *Slovensko-poljskega slovarja*, ki bi dopolnil *Poljsko-slovenski slovar* Franceta Vodnika iz leta 1977 (Weiss 1997: 157).

Zato je bilo ob Pretnarjevi siceršnji slovstveni, slovstvenovedni in prevajalski dejavnosti pričakovati, da se bo vpregel tudi v to težaško delo. To se je zgodilo v sodelovanju s poljsko lektorico Boženo Ostromęcko-Frączak. Do leta 1992 je nastal drugi najobsežnejši slovensko-slovanski slovar, saj se naslonjen na dostopne zvezke *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* edini lahko kosa s *Slovensko-srbskohrvaškim slovarjem* Janka Jurančiča iz leta 1981 ob precej bolj skromnem *Slovensko-ruskem slovarju* Janka Kotnika iz leta 1972, *Slovensko-češkem slovarju* Ružene Škerljeve iz leta 1976 in *Slovensko-slovaškem slovarju* Viktorja Smoleja iz leta 1983. Polovično pokritost južnoslovanskega jezikovnega prostora je leta 1998 sicer dopolnil še *Mali makedonsko-slovenski/Mali slovensko-makedonski slovar*, ki je izšel iz Pretnarjevega sodelovanja z makedonskim lektorjem Dragijem Stefanijo (Stanonik 1998: 301).

Prva dva slovarja pa se ne kosata le v obsegu in posluhu za sodobno leksikografijo, ampak tudi glede na spremembe v srednji in vzhodni Evropi po letu 1989 oziroma 1991. Srbsko-hrvaška jezikovna enotnost se je razrahljala in kliče po novih slovarskih obdelavah, vključevanje latiničnih Slovanov v zahodni gospodarsko-politični prostor z novimi neznankami pa terja boljše sporazumevanje in izmenjavanje izkušenj z drugimi Slovani, zlasti s Poljaki, ki v tem vključevanju dobivajo posebno težo: po številu govorcev je poljščina tretji največji slovanski in sedmi največji evropski jezik. Posebno težo pa s tem dobivata tudi Pretnarjeva prodornost in odprtost, ki sta v tako kratkem času odločilno prispevali k uravnovešanju slovenistike na Poljskem s polonistiko v Sloveniji kot trdni podlagi za nadaljnje delo in delovanje.

Literatura

- Grdina, Igor, 1995: Tone Pretnar. *Enciklopedija Slovenije* 9. Ljubljana: Mladinska knjiga. 318.
- Jež, Nikolaj, 1995: Polonistika. *Enciklopedija Slovenije* 9. Ljubljana: Mladinska knjiga. 123–124.

Jug-Kranjec, Hermina, 2000: Učbeniki slovenskega jezika. *Enciklopedija Slovenije* 14. Ljubljana: Mladinska knjiga. 5–7.

Stanonik, Tončka, 1998: Dragi Stefaniya. *Enciklopedija Slovenije* 12. Ljubljana: Mladinska knjiga. 301.

Weiss, Peter, 1997: Slovar. *Enciklopedija Slovenije* 11. Ljubljana: Mladinska knjiga. 156–158.